

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA NUTQ VA FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHDA DIDAKTIK O'YINLARNING AHAMIYATI

Safarova Ozoda Alisher qizi

Alfraganus universiteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 3-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17365407>

ANNOTATSIYA:

Ushbu maqolada didaktik o'yinlar tushunchasi, uning tarixiy ildizlari va pedagogik ahamiyati tahlil qilinadi. Didaktik o'yinlarning maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish, fikrlash faoliyatini faollashtirish, diqqat va idrokni mustahkamlashdagi roli ko'rsatib o'tilgan. Shuningdek, bolalarda kechikkan nutq rivojlanishini tuzatishda, kichik motorikani faollashtirish orqali og'zaki nutqni shakllantirishda didaktik o'yinlarning samaradorligi ilmiy asoslangan holda yoritilgan. Maqolada bolalarning e'tiborini va fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi bir qator o'yin turlari keltirilgan. Shuningdek, o'yinlarning nafaqat bolalar, balki kattalar ruhiy salomatligi va intellektual faolligiga ham ijobiy ta'siri haqida fikr yuritilgan.

KALIT SO'ZLAR:

didaktik o'yin, maktabgacha yosh, nutq rivojlanishi, kichik motorika, fikrlash qobiliyati, idrok, diqqat, ta'lim, logopedik mashg'ulot, pedagogika, o'yinli metodika

Annotation:

In this article, the concept of didactic games analysis is analyzed its historical roots and pedagogical significance. The role of didactic games develop preschool speech development, intensification of thinking activities, and strengthen the work is provided. Intracting the development of late speech in children, the effectiveness of the didactic games in the formation of oral speech by activating small motorization is also covered. The article quotes a number of playes that serve to develop children's attention and thinking skills. The Games also discussed not only children, but also the positive impact of the games, but also on adult mental health and intellectual activity.

Keywords:

Didactic game, preschool, speech development, small motor, thinking, ability, perception, education, logopedic training, pedagogy, playing methods

Аннотация:

В этой статье концепция анализа дидактических игр анализируется его исторические корни и педагогическое значение. Роль дидактических игр разрабатывает дошкольную речь, интенсификацию мыслительных действий и укрепление работы. Интрактирование развития поздней речи у детей, также освещается эффективность дидактических игр в формировании устной речи путем активации небольшой моторизации. В статье цитируется ряд пьес, которые служат для развития внимания детей и навыков мышления. Игры также обсуждали не только детей, но и положительное влияние игр, но и на психическое здоровье взрослых и интеллектуальную деятельность.

Ключевые слова:

Дидактическая игра, дошкольная работа, разработка речи, небольшой мотор, мышление, способность, восприятие, образование, логопедическое обучение, педагогика, методы игры

Kirish. Didaktik o'yinlarni foydali taraflarini sanab o'tishimizdan oldin uni aslida nima ekanligini bilib olishimiz zarur demak, «Didaktika (qadimgi yunoncha: διδακτικός, didaktikos — „o'rgatuvchi“, „ta'lim beruvchi“) — pedagogikaning tarmog'i. Ta'lim nazariyasi bilan shug'ullanadi. „Didaktika“ atamasi ilk bor Yevropada 17-asrda o'qitish va ta'lim jarayoni haqida asarlar yaratgan olimlar tomonidan qo'llanila boshlagan. Chex pedagogi Yan Amos Komenskiy o'zining „Buyuk didaktika“ asarida (1657) bolalar va o'smirlarni ma'lumotli qilish va ularga ta'lim berishning didaktik jihatlarini ishlab chiqdi. Nemis pedagogi Adolph Diesterweg o'zining „Nemis o'qituvchilarini o'qitish uchun yo'riqnoma“ (1834—35) asarida didaktikaning pedagogikada ta'lim nazariyasini bayon etuvchi alohida qism ekanligini ta'kidlagan. Shundan keyin didaktikaga ta'lim nazariyasi haqidagi fan sifatida qarash keng yoyildi. 19-yuzyillikning so'ngi va 20-yuzyillikning boshlarida didaktikaga oid maxsus monografiyalar yaratila boshlandi.»[3]

Bolalar nima uchun o'ynashni yaxshi ko'rishlari haqida hech o'ylab ko'rganmisiz? O'yin bolaga nima beradi? Bolaligingizda nima o'ynaganingizni eslaysizmi?

Har bir bola kichik kashfiyotchi bo'lib, atrofdagi dunyoni quvonch va hayrat bilan kashf etadi. Kattalar, ota-onalar va o'qituvchilarning vazifasi unga bilim olish istagini saqlab qolish, bolalarning faol faoliyatga bo'lgan ehtiyojini qondirish, unga aql uchun ovqat berishdir. O'yin-bu bolalarning erkin faoliyati bo'lib, u "haqiqiy emas" deb tan olinadi, ammo hech qanday moddiy foyda bilan belgilanmaydigan o'yinchini to'liq egallab olishga qodir. O'yin nafaqat bolalar, balki kattalar hayotining bir qismiga aylanadi, hayotni to'ldiradi va bezatadi. Didaktik o'yinlar bolalar nutqining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Bolalarni doimiy ravishda bir-biri bilan muloqot qilishga va ularning harakatlariga izoh berishga undash kerak-bu tashabbuskor nutqdan foydalanish ko'nikmalarini mustahkamlashga, og'zaki nutqni takomillashtirishga, lug'atni boyitishga, nutqning grammatik tuzilishini shakllantirishga yordam beradi. Didaktik o'yin o'quv vazifasining mavjudligi bilan tavsiflanadi. U kattalar tomonidan boshqariladi, u yoki bu o'yinni yaratadi, lekin uni bolalar uchun qiziqarli shaklga aylantiradi. Bolani o'yinda o'ziga xos bo'lgan o'quv vazifasi emas, balki faol bo'lish, o'yin harakatlarini bajarish, natijaga erishish va g'alaba qozonish qobiliyati o'ziga jalb qiladi.

Agar o'yin ishtirokchisi o'quv vazifasi bilan belgilanadigan bilimlarni, aqliy operatsiyalarni o'zlashtirmasa, u o'yin harakatlarini muvaffaqiyatli bajara olmaydi va natijaga erisha olmaydi. Shuning uchun, faol ishtirok etish, ayniqsa didaktik o'yinda g'alaba qozonish, bolaning o'quv vazifasi bilan belgilanadigan bilim va ko'nikmalarni qanchalik egallashiga bog'liq. Bu bolani diqqatli bo'lishga, yodlashga, taqqoslashga, tasniflashga, bilimlarini takomillashtirishga undaydi.

Xozirgi kunda maktabgacha yoshdagi ko'pchilikda nutqni kechikib rivijlanishi, umuman rivojlanmasligi yoki tovush talafuzida turli xil kamchiliklar uchraydi. Bunday kamchiliklar bilan savodga o'rganishga va maktabga tayorlanishini qiyinlashtiradi. Didaktik o'yinlar yordamida esa maktabgacha yoshdagi bolalarni nutqida uchraydigan turli xil nuqsonlarni bartaraf etib ularni rivojlantiradi. «Bir qator olimlarning tadqiqotlarida, o'yin bolaning motivatsiyon talablari, bilish faoliyatini, xarakatini va nutqini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi qayd etilgan. Bolaning nutqini ostirish jarayonida qo'l matorikasini rivojlantirish ham ijobiy tasir ko'rsatadi. M.I.Koltsova, E.I.Isenina, A.V.Antakova, N.S.Jukova, E.M.Mastyukova va bo'shqalarning adabiyotlarida mayda qo'l matorikasini rivojlantirish orqali nutqida nuqsoni

bo'lgan bolalarning nutqini tog'ri hsakillantirishga oid usullar berilgan. Shuningdek didaktik o'yinlar nafaqat qo'lning oddiy xarakatlari xamda lab, yuz mushaklari zo'riqishlarini susaytiradi, aqliy faoliyatni rivojlantirishda va tovushlar talaffuzini shakillantiradi.»[3]

Dikativ o'yinlar nafaqat nutqni balki bolalarning fikirlashini rivojlantiradi uning aqliy rivojlanishini oshiradi va didaktik o'yinlar yordamida maktabgacha yoshdagi bolalarda didaktik o'yinlar yordamida mayda matorikani rivojlantirsa ham boladi bunga qol matorikasi kiradi. didaktik o'yinlar yordami bolalar uchun zerikarli tuyilgan mashg'ulotlar ham juda qiziqarli tarzda o'tadi va bu mashg'ulotning organilish foyizlari bir necha barobarga oshadi. Misol uchun «To'rtinchi ortiqcha o'yini»

O'yin nima beradi: ob'ektlar va hodisalarni xususiyatlariga ko'ra tasniflash qobiliyatini rivojlantirish.

Qanday o'ynash kerak: Taqdimotchi o'yinchilarga to'rta so'zni aytadi (yoki to'rta kartani ko'rsatadi), ulardan biri ortiqcha. **Masalan siz** ushbu soz'alrni aytishingiz mumkun: Quyon, bo'ri, kapalak, ayiq.

Bu o'yin bolalarda fikirlash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Shunga oxshash Didaktik bir nechta o'yinlar bo'r bolalarning rivojlanishiga qaratilgan. Muntazam Didaktik o'yinlar yordamida olib borilgan mashg'ulot jarayonlari oddiy mashg'ulotlardan ajralib turadi va bolalarning qabul qilish jarayoni ham oddiy mashg'ulotga qaragada bir necha barobar yuqori bo'ladi.

Bolalarning **fikirlash** qobilaytlarini rivojlantirishga qaratilgan Didaktik o'yinlar:

1. Tortichi ortiqcha.
2. Guruhlarga bo'ling.
3. Bu sodir bo'ladi bu sodir bo'lmaydi.
4. tezda javob beramiz.
5. Menga aytib bering

Bolalarning **diqqatni** rivojlantirishga qaratilgan didaktik o'yinlar.

1. Farqlarni toping.
2. Qarsaklarni tinglang.
3. Ohshashini shu rasmni toping.
4. Skautlar.
5. Tayoqlardan joylashtiring.

Bolalarning **Idrokini** rivojlantirishga qaratilgan didaktik o'yinlar.

1. Mavzuga siluetni tanlang.
2. uchar sharlar.
3. Suv ranglari.
4. Kimning kiyimi yaxshiroq.
5. Rang berish sahifalari.

Xulosa Bundan korinib turibiki didaktik o'yinlar nafaqat maktabgacha yo'shdagi bo'lgan bolalarni balki ozimz uchun ham muhim sanalar ekan, moyaga etgan kishi, yoshidan qat'i nazar, ruhan bola bo'lib qoladi, shuning uchun kattalar uchun o'quv o'yinlari har kuni foyda bo'ladi, bu odamga nafaqat og'ir ish kunidan keyin ruhan dam olish, balki uning diqqatini, qaror qabul qilish tezligini va hatto xotirasini oshirishga imkon beradi. Bugun biz odamlar uchun bunday o'quv o'yinlarining foydalari haqidagi savolga javob topishga harakat qildik. Bollar uchu esa aqliy fazilatlarini shakllantirishga yordam beradi: e'tibor, xotira, kuzatish, tezkorlik. Ular

bolalarni mavjud bilimlarni turli xil o'yin sharoitlarida qo'llashga o'rgatadilar, turli xil aqliy jarayonlarni faollashtiradilar va bolalarga hissiy quvonch keltiradilar. O'yin bolalar o'rtasidagi to'g'ri munosabatlarni rivojlantirish vositasi sifatida ajralmas hisoblanadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Psiixologiyaning dolzarb Muammolari. Nizomiy nomidagi Davlat Pedagogika Universiteti Toshkent 2009
2. J. H asanboyev, X.A .To 'raqulov, I.Sh.Alqarov, N.O'.Usmanov Pedagogika «NOSHIR» TOSHKENT2011
3. R.Shomahmudova. Bolalar bilan korreksiyon-logopedik ishlarni olib borishda didaktik va xarakatli o'yinlar (Toshkent